

गणिताचे प्रचारक - पी. के. श्रीनिवासन

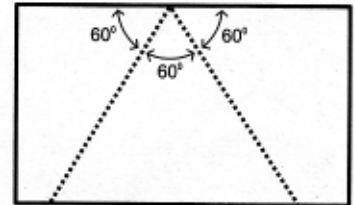
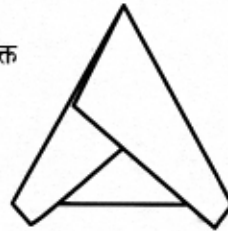

‘सम जिओमेट्रिक एक्सरसाइजेस इन पेपर फोल्डिंग’ (कागदांच्या घड्यांतून भूमितीचा अभ्यास) या टी. सुंदर राव यांच्या महान पुस्तकाबद्दल मी पी. के. श्रीनिवासन (पीकेएस) (1924-2005) यांच्याकडून प्रथम ऐकले. निरनिराळ्या उपक्रमांतून गणित शिकवण्याच्या पद्धतीचा त्यांनी भारतभर प्रचार आणि प्रसार केला.

गणित हाच त्यांचा श्वास होता. त्यांना स्वप्ने पडत तीदेखील गणिताची. त्याहून महत्त्वाचे म्हणजे, जे कोणी त्यांच्या संपर्कात येतील, त्या सर्वांना त्यांच्या गणितप्रेमाची आणि उत्साहाची लागण होत असे. पुडुचेरीच्या श्री अरोविंदो आश्रमाने आयोजित केलेल्या एका कार्यशाळेत मी 1986 साली त्यांना प्रथम भेटलो.

फोटोकॉपी (झेरॉक्स) सुरू होण्याच्या पूर्वीचे ते दिवस होते. म्हणून पी.के.एस. यांनी सायक्लोस्टाइल करण्याच्या कागदाचा एक मोठा गड्डा, कात्र्या, डिक, जुनी वर्तमानपत्रे आणि एक स्टेप्लर मागवला. प्रत्येक शिक्षकाला एक कागद देण्यात आला आणि त्यांना 60 अंशाच्या कोनात धडी घालायला सांगण्यात आले.

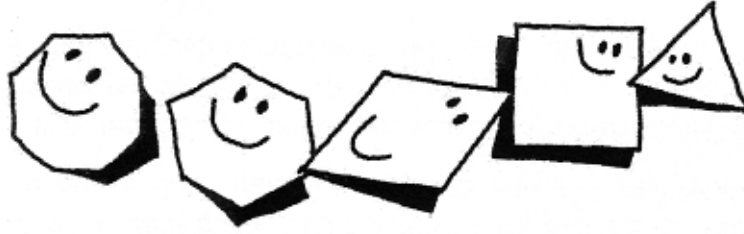
सर्व शिक्षक चांगलेच गोंधळून गेले! त्यांना फक्त कोनमापक घेऊन कागदावर पेंसिलीने कोन काढण्याचीच सवय होती. त्याशिवाय इतर कोणतीच पद्धत त्यांना माहीत नव्हती. सर्वांनी हार मानली.

मग पी.के.एस. यांनी कागदाच्या सरळ बाजूची (180 अंश) तीन सारख्या भागात घडी घातली आणि 60 अंशाचा कोन अचूक दाखवला! शिक्षक आश्चर्यचकित झाले. हा एक नवाच शोध होता- आणि तोदेखील सुबक आणि सुंदर!

दिवसभर शिक्षकांनी कागदांच्या घड्या घालून भूमितीतील निरनिराळे आकार बनवले - काटकोन नसणारे समभुज चौकोन, षटकोन, अष्टकोन वगैरे वगैरे... त्यांच्या बी.एड.च्या संपूर्ण अभ्यासक्रमात त्यांनी शिकली होती त्यापेक्षा अधिक भूमिती ते या दोन दिवसांच्या कार्यशाळेत प्रात्यक्षिकांतून शिकले.

सर्व विषयांचा राजा असणाऱ्या गणित या सर्वात सुंदर विषयाबाबत मुलांना स्वारस्य आणि प्रेम वाटावे म्हणून त्यांनी जेवढे कार्य केले तेवढे इतर कोणी क्वचितच केले असेल. ते ओरडले, चिडले, प्रसंगी रडलेदेखील आणि गणित आपल्याभोवती कायमच असते हे लोकांना पटवून देण्याचा त्यांनी आटोकाट प्रयत्न केला. जेव्हा त्यांचे म्हणणे कोणीच ऐकून घेतले नाही, तेव्हा त्यांनी 'हिंदू' या वृत्तपत्रात जे 60 लेख लिहिले ते अभिजात गणले जातात. नाण्यांमध्ये, झाडूच्या काड्यांमध्ये, काड्यापेटीच्या काड्यांत, चौकोनी कागदात, बसच्या तिकिटात, रोजच्या दिनदर्शिकेत आणि आपल्या आजूबाजूच्या सर्वच गोष्टींमध्ये गणित कसे दडलेले आहे हे त्यांनी दाखवून दिले. हे लेख एकत्र करून एनसीइआरटीने (नॅशनल कौन्सिल ऑफ एज्युकेशनल रिसर्च अँड ट्रेनिंग) गणिताच्या उपक्रमांसाठीचे बीजसाहित्य म्हणून पुस्तकरूपात प्रसिद्ध केले आहेत.

नंबर फन विथ अ कॅलेंडर (दिनदर्शिकेतील आकड्यांच्या गमती) आणि रॉम्पिंग इन नंबरलँड (आकड्यांच्या प्रदेशातील भ्रमंती) या त्यांच्या इतर पुस्तकांचे अनेक भारतीय भाषांत अनुवाद प्रसिद्ध झाले आहेत.